

MERDEKA

Nr 29 - juni 2006

ÖSTTIMOR

Information

Östtimors svåraste kris—många döda – undantagstillstånd

Det nya Östtimors svåraste kris efter den indonesiska ockupationsmaktens tillbakadragande tillsammans med milisen 1999 trappades upp fredagen den 28 april med oroligheter, som ledde till 5 döda och många skadade. Östtimoresisk polis och militär sköt mot demonstrerande soldater, som avskedats tidigare under året, och stora grupper av ungdomar, när demonstrationen urartade. Soldaterna och andra som stödde dem demonstrerade sedan februari mot diskriminering och avskedades i mars efter att de vägrat återgå i tjänst.

Ordningen återställdes tillfälligt på lördagen när polis och militär patrullerade Dilis gator.

Den 23 maj flammade striderna upp igen och krävde 2 dödsoffer. Den 25 maj dödades 9 poliser och de följande dagarna krävde ytterligare dödsoffer. Söndagen den 28 maj kom de första australiska soldaterna på

regeringens begäran. Tisdagen den 30 maj utfärdade president Gusmão undantagstillstånd och dagen därefter blev läget betydligt lugnare.

Oroligheterna har gjort att FN:s säkerhetsråd den 12 maj skyndsamt förlängt mandatet för FN-kontoret i Östtimor, UNOTIL, med en månad till den 20 juni, för att vinna tid att fatta beslut om FN:s fortsatta representation i Östtimor.

Bakgrund

Det hela började den 8 februari. Fler än 400 soldater ur armén, många av dem tidigare gerillakämpar ovana vid disciplinen i en reguljär armé enligt premiärminister Mari Alkatiri, demonstrerade fredligt utanför presidentpalatset i Dili mot diskriminering, "tyranniska" officerare och dåliga utsikter för befordran. President Xanana Gusmão tog emot dem och hörde deras klagomål. Senare åtog sig regeringen att sätta upp en undersökningskommission, om soldaterna återvände till sina förläggningar. Men eftersom färre än hälften

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Merdeka & ÖsttimorInformation

Östtimors svåraste kris—många döda – undantagstillstånd	1
Redaktören har ordet	3
Tortyr och polisvåld	5
Årsmöten—FFP:s och Östtimorkommitténs	5
Östtimorkommitténs medlemsmöte	6
Västpapua - en nedtystad konflikt	7
Acehseminarium	9
Luís Cardoso, ”Överste Santiagos slutliga död”	11
Riksdagsbesök i Indonesien och Östtimor	11
FN-mandatet i Östtimor förlängt	12
Eurico Guterres fängslad	12
Östtimor—riksdagsinterpellation	12
Suharto inför domstol?	13
Båtflyktingar från Västpapua i Australien	14
Pramoedya Ananta Toer död	14
Kortfakta	16

Merdeka & ÖsttimorInformation

Ansvarig utgivare:
Gabriel Jonsson

Redaktör:
Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:
Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:
Östtimorkommittén

Adresser:
Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:
Daus Tryck & Media AB

ISSN Nr: 1402-2559

Annonsspriser på begäran

Prenumeration 125 kronor för 4 nummer
Lösnummer 35 kronor
Östtimorkommittén
c/o Pollák
Wiboms v 12, 2 tr
171 60 SOLNA
Tel 08-27 24 27
epost pren@osttimorkommitten.se
Plusgiro 1 81 92-5

Redaktören har ordet

Fyra år har nu gått sedan Östtimor blev självständigt (20/5). Det kanske mest positiva som finns att säga om dessa år är att demokratin har hållit: som framgår av riksdagsman Kenneth Lantz (kd) upplevelser från Östtimor, vilka han presenterade i samband med årsmötet i april, anses demokratifrågor vara viktiga. Såsom Jemina Holmberg, Östtimor-handläggare på UD, påpekade på kommitténs medlemsmöte i maj finns det dock tecken på ett hårdnande politiskt klimat i det komplicerade läge landet nu befinner sig i.

Som framkommer i detta nummer är det tyvärr svårt att vara optimistisk om Östtimors utveckling. I april rapporterade amerikanska Human Rights Watch att polistorityr är utbrett i fångelserna. Den 28-29 april ägde kravaller rum i Dili, tyvärr med fem dödsoffer som följd. Kravallerna orsakades av de spänningar avskedanden av ca 600 man ur landets 1,600 man starka armé i mars hade skapat. Uppfattningen var att soldater från de östra delarna, vilka spelade den viktigaste rollen under den indonesiska ockupationen, hade favoriserats. Många bedömare menar emellertid att det även är missnöjet med den svaga ekonomiska utvecklingen sedan självständigheten som är en viktig förklaring till de allvarligaste oroligheterna sedan 1999. Till följd av oron, som ännu inte är över, förlängdes FN-mandatet i Östtimor för bara en månad från och med den 20 maj i stället för som tidigare för ett år. För att bemästra det nuvarande prekära läget krävs tålmod, kompromissförmåga och, inte minst, fortsatt utländskt stöd för att stärka den svaga statsmakten.

Västpapafrågan uppmärksammades tillfälligt i Sverige i samband med att Thomas Petterssons bok *Dödlig tystnad: en studie av FN:s svek* presenterades på ett välbesökt seminarium i april. Även radion hade ett

inslag om frågan, i vilken dock som vanligt knappast något nytt har hänt. Vi skriver även om att de 43 papuanska båtflyktingarna som i januari anlände till Australien där har beviljats asyl.

I Indonesien började den ökände milisledaren Eurico Guterres i maj avtjäna sin tio-åriga dom för sin roll under våldsvågen i Östtimor 1999. Betydelsen av detta skall inte övervärderas: de ytterst ansvariga indonesiska officerarna och polisbefälen går alltjämt fria. Andra temata som tas upp handlar om att ex-president Suharto (1966-1998) inte kommer att ställas inför rätta trots de anklagelser om korruption och människorättsbrott som föreligger samt att den ledande indonesiske författaren Pramoedya Ananta Toer avled i april. En presentation av den tredje boken i den östtimoresiske författaren Luis Cardosos trilogi av detta nummers andra gästskribent Jonatan Howard hör också till det litterära innehållet.

Indonesiens ambassad anordnade i april ett seminarium om återuppbyggnaden av Aceh. Det gav en god bild av både återuppbyggnaden och fredsprocessen. Det indonesiska parlamentet har dock ännu inte ratificerat fredsavtalet. En av de få händelser i den indonesiska övärlden som uppmärksammades i medierna före den svåra jordbävningen på Java den 27 maj är att GAM:s exilledare, "premiärminister" Malik Mahmud, "utrikesminister" Zaini Abdullah samt talesmannen Bakhtiar Abdullah besökte Aceh under fem dagar i april. Besöket bedömdes av SvD (20/4) som "symboliskt viktigt för fredsprocessen där flera känsliga frågor återstår att lösa". Ändå har, såvitt mig bekant, inga brott mot fredsavtalet ägt rum i år, något som talar för att det är möjligt att skapa varaktig fred i Aceh.

Gabriel Jonsson

Fortsättning från sidan 1

återvändande, avslutade överbefälhavaren Taur Matan Ruak undersökningen.

Efter två veckor hotade Alkatiri med disciplinära åtgärder mot de 350 soldater, som inte återvänt till sina förläggningar. När inte heller detta fick de "strejkande" soldaterna att återvända till förläggningarna i Metinaro och Baucau hotade överbefälhavaren Taur Matan Ruak de soldater, som inte lydde order, med avsked.

Trots detta ökade myteriet i omfattning, så att det kom att omfatta nästan 600 soldater, vilket är en dryg tredjedel av Östtimors armé. Enligt ledaren för de strejkande soldaterna, löjtnant Gastão Salsinha, är aktionen "opolitisk". Alkatiri, Gusmão och talmannen Francisco Guterres försökte hitta lösningar på konflikten.

Den 16 mars meddelade Taur Matan Ruak att de 600 strejkande soldaterna sedan den 1 mars är avskedade och betraktas som civila. Salsinha säger att

avskedandena är orättvisa och ber president Gusmão lösa konflikten.

I ett tal den 23 mars tog Gusmão avstånd från överbefälhavarens avskedande av de strejkande soldaterna. De tillkännagav att de kommer att demonstrera dagligen den kommande veckan.

Demonstrationerna den 24-28 april blev omfattande och alltmer våldsamma. Utöver avskedade soldater deltog huvudsakligen arbetslösa ungdomar. Som flest deltog över 2.000 demonstranter. Redan den 25:e förekom en del stenkastning och plundring och den 26:e vandaliserades fem hus. Demonstranterna riktade en del av sin vrede mot människor från östra Östtimor, som flyttat till Dili, varför en del av dessa började lämna staden. 400 poliser sattes in redan den 26:e och den 27:e arresterades 7 personer för våldsamheter den 25:e. Onsdagen den 26:e angrep demonstranterna också en del marknadsstånd med påkar.

Värre blev det den 28 april. Fler än 40 hus brändes ner, över 100 vandaliserades och minst 9 bilar brändes

också nära premiärminister Alkatiris kontor. En del fönster i det krossades. Boende i närheten flydde bland annat till USA:s ambassad enligt AFP, men avvisades. Många affärer och kontor plundrades. De flesta förmodligen av de arbetslösa ungdomarna. Polis sköt tårgas och skarpt, liksom inkallad militär. Fem personer dödades och över 80 skadades. Ställföreträdande chefen för polisens "rapid reaction unit" var en av de skadade, med mycket allvarliga knivhugg. Redan på morgonen stängde många affärer och kontor, så att centrala Dili till stora delar var öde under resten av dagen.

Den 1 maj upphävde regeringen begränsningarna att komma till och lämna Dili den hade infört. Militär fortsatte att patrullera gatorna. Enligt vissa FN-tjänstemän hade upp till 70 % av Dilis 120.000 invånare, dubbelt så många som regeringen uppgett, flytt av rädsla för etniskt betingat våld med grund i det svåra ekonomiska läget.

Den 16 maj var nästan hälften av skolorna i Dili fortfarande stängda, elever och lärare hade lämnat staden. Men den 17 hade de flesta, som flytt från Dili - enligt vissa uppskattningar över 20.000 människor, återvänt till sina hem. Ett katolskt hem för föräldralösa flickor i Balide hade under tre veckor fått ta emot 7.000 flyktingar.

Efter självständighetsdagens firande på lördagen sårades sex personer, när en mobb med machetes och pilbågar anföll människor från östra Östtimor i förorten Becora. Tre polisenheter kallades in. Oroligheterna fortsatte på måndagen.

Tisdagen den 23 maj skärptes läget igen. Två människor dödades och fem sårades i skottväxlingar utanför Dili mellan de revolterande soldaterna, som hade lagt sig i bakhåll, och regeringens polis och militär. Striderna fortsatte på onsdagen i Dilis västra utkanter och spred sig senare söderut. Minst en marinofficer på regeringsidan sårades. I stora delar av Dili gick dock livet sin gilla gång. USA och Australien beordrade sina medborgare, som inte absolut måste vara kvar, att lämna Östtimor. President Xanana Gusmão berättade för reportrar att han beordrat gripandet av de revolterande soldaterna och särskilt deras ledare major Alfredo Reinado. "Vi måste stoppa dem, så att folket i Östtimor inte behöver leva i skräck och panik", sade presidenten. Utrikesminister José Ramos-Horta begärde militär hjälp från Australien, Nya Zeeland, Malaysia och Portugal för att bistå regeringen.

Torsdagen den 25 maj dödades 9 obehäpnade poliser vid sin station. Det är något oklart hur det gick till och om det var regeringslojal eller upprorisk militär. Många sårades också. De första australiska soldaterna anlände och regeringen beordrade de egna trupperna till förläggningarna. Mer och mer av våldet utfördes av etniskt uppdelade ungdomsgäng väpnade med påkar och machetes. Den 28 maj evakuerade FN huvuddelen av sin personal till Darwin i Australien. I den fortsatta våldsvågen plundrades den 30 domstolen för allvarliga brott (Serious Crime Unit—SCU) på 138 datorer och bevisen för våldet 1999, inklusive 79 ej avslutade fall mot indonesiska soldater. Gängvåldet fortsatte och

kanske så många som 100.000 Dilabor hade lämnat sina hem. Den sista maj började FN:s flyktingkommissariat skicka hjälp till dem. De lider brist på mat, vatten, sanitära anordningar och nästan allt annat i de provisoriska "läger" de samlats i. Stämningen i dessa är mycket spänd, flyktingarna är rädda men också arga. Det finns en stor fara för att de kan komma att söka hämnd.

Den 1 juni avgick inrikesminister Rogerio Lobato och försvarsminister Roque Rodriguez. Befälhavaren för den australiska styrkan sade i en intervju att våldet omfattat både spontana och organiserade dåd utan att ge några detaljer. Vi kan bara spekulera över att till exempel plundringen av SCU:s kontor var "organiserad". Den 2 juni utsågs utrikesministern, José Ramos-Horta, som 1996 delade Nobels fredspris med biskop Belo, också till försvarsminister.

Australiens utrikesminister Alexander Downer besökte den 3 juni Dili för samtal med Gusmão, Ramos-Horta och Alkatiri. Efteråt talade han om en större roll för FN och en internationell polisstyrka.

Orsaker

Naturligtvis är det en komplicerad härva av olika orsaker, som lett till denna olyckliga utveckling. Fröet till oroligheterna finns dock i landets våldsamma historia och det har växt de senaste åren, vilket nog borde ha förutsetts av FN och grannen Australien. Det var ett misstag att så snabbt dra ned FN:s närvaro i Östtimor mot regeringens önskemål.

Det är brister i reglementet och ledningen för armén och en viss rivalitet med den drygt dubbelt så stora polisen, som även omfattar tidigare tjänstemän i den indonesiska ockupationsadministrationen. Här finns också motsättningar mellan dem som deltog i moståndskampen mot indoneserna dels som gerillakämpar, dels med civil olydnad och direkt stöd till gerillan å ena sidan och dem som var i utlandet. För första gången har också etniskt betingade motsättningar mellan västra och östra Östtimor uppmärksamats. De sammanfaller i viss mån med motsättningarna mellan före detta gerillakämpar och andra grupper, eftersom gerillan var aktivast i östra Östtimor.

Sedan länge har det också funnits en rad kampsportgrupper omfattande mer eller mindre arbetslösa ungdomar, som delvis blivit kriminella.

Kritiken mot premiärminister Mari Alkatiri, särskilt för hans auktoritära ledarstil, har säkert också bidragit. Men inte heller andra ministrar går fria. Den kraftigaste kritiken har riktats mot inrikesminister Rogerio Lobato, så har en högre FN-tjänsteman i ett telegram till FN:s högkvarter i New York anklagat honom för att inte ha tagit itu med oroligheterna utan i stället ägnat sig åt sina egna affärer, och försvarsminister Roque Rodriguez. De har ju nu också tvingats avgå.

Men vi får inte glömma bort alla de dunkla krafter som kan ha en roll i denna ännu inte avslutade tragedi. Den australiska tidningen The Australian har i en

mycket intressant analyserande artikel den 25 maj skrivit om de inblandade personernas, Lobatos, Rodriguez och de två ledarna för de protesterande soldaterna, löjnant Gasto Salsinha och major Alfredo Alves Reinado.

Hade Östtimor kunnat åtnjuta en framgångsrik ekonomisk utveckling, utan rekordhög arbetslöshet, så hade säkert de flesta av motsättningarna kunnat överbryggas.

Slutsats

Problemet och dess hantering visar på den unga östtimoresiska statens svaghet och dess behov av omfattande internationellt stöd, inte bara med pengar utan främst med människor med förvaltningskunskap, under en lång tid framöver.

Artikeln avslutades den 3 juni. För senaste nytt besök vår webbplats <http://www.osttimorkommitten.se/>.

Tommy Pollák

Tortyr och polisvåld

Human Rights Watch skriver i en 50-sidig rapport "Torterad start: Polisvåld och begynnande straffrihet i Östtimor" att den östtimoresiska regeringen skyndsamt måste ta itu med polisens tortyr och dåliga behandling av gripna innan det blir utbrett. Rapporten publicerades den 20 april (<http://hrw.org/reports/2006/easttimor0406/>). Mekanismer för att utkräva ansvar måste förstärkas kraftigt för att hindra en nedstigning i en avgrund av straffrihet för tjänstemän som begår övergrepp.

Rapporten grundar sig på dussintals intervjuer med vittnen till och offer för polisövergrepp i Östtimor. Den dokumenterar överdrivet våld vid arresteringar, tortyr och dålig behandling av gripna av den nationella polisen, PNTL. Åtskilliga måste tas in på sjukhus på grund av de allvarliga skador de fått.

"Vi var chockade över att råka på så många trovärdiga redovisningar av tortyr och allvarlig misshandel av poliser", sade Brad Adam, Human Rights Watchs Asienchef. "Östtimor fick sin självständighet delvis genom Indonesiens fruktansvärda handlingar här. Nu säger en del människor att den nya polisstyrkan inte är

bättre än den gamla och det borde oroa regeringen."

En ung man berättade om sitt gripande i en by nära staden Maliana:

"Jag arresterades av PNTL och placerades i en cell 2 dagar och nätter. Jag torterades hela tiden, blev besprutad med pepparsprej, slagen och dränkt med vatten. De hotade mig oavbrutet, sade att 'om du motsätter dig polisen, så vet du konsekvenserna'. Tre poliser kom in i cellen, låste dörren, tog av sig sina jackor och slog mig sedan. De var alla från polisen i Maliana. De var nattvakterna och hade PNTL-uniformer. Första natten slog de mig vid ett-tiden, den andra natten runt tre. Olika personer de bägge nätterna, men bägge gångerna slog de mig."

Polisövergrepp hanteras inte heller riktigt av polisen och andra statliga organ. Polisens interna enhet Professional Ethics and Deontology Unit, PEDU, tar ofta inte fallen på allvar, undersöker inte klagomålen och straffar inte de skyldiga. Oberoende organ är ineffektiva och har otillräckliga resurser och dåligt politiskt stöd för att lyckas.

Det var inte förrän den 10 december 2003 som PNTL, Policia Nacional de Timor-Leste, tog över ansvaret i Dili, varmed de hade fått ansvaret för det dagliga polisarbetet i hela landet.

Tommy Pollák

Årsmöten

Östtimorkommittén och Föreningen ett Fritt Papua (FFP) höll båda årsmöten i Solidaritetsrörelsens Hus i Stockholm den 3 april. Hela Östtimorkommitténs styrelse valdes om:

Gabriel Jonsson, ordförande
Tommy Pollák, kassör
Hendrik Amahorseja
Eva Goës
Thomas Johansson
Lotta Hedström

FFP:s styrelse blev följande:

Hendrik Amahorseja, ordförande
Gabriel Jonsson, kassör
Gustaf Görfelt
Daniel Kafiar
Lina Karlberg (ny)
Ruben Maury
Anders Uhlin

Mellan årsmötena talade Kenneth Lantz (kd) om resan till Indonesien och Östtimor med riksdagens kulturutskott (se separat artikel).

Gabriel Jonsson

Östtimorkommitténs medlemsmöte

Jemina Holmberg, som handlägger Östtimor på UD, talade vid Östtimorkommitténs medlemsmöte som hölls den 18 maj med anledning av fyraårsdagen av självständigheten (20/5). Hon besökte i mars Östtimor under fyra dagar tillsammans med Sida-personal och en tjänsteman från den svenska ambassaden i Jakarta. Syftet med besöket var att bedöma förutsättningarna för att stödja ett antal utvecklingsprojekt inom ramen för den nya regionstrategin för utvecklingssamarbetet med bland annat Östtimor. Då fokus i strategin ligger på att fortsatt bidra till utvecklingen av demokratisk samhällsstyrning och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna (MR) var det främst denna typ av projekt/samarbetspartners som studerades under besöket.

Valår 2007

Under 2007 skall parlaments- och presidentval hållas. FN föreslår att valen skall hållas parallellt medan Östtimors regering vill att de skall äga rum vid två tillfällen. En vallag skall antas, helst före december. Regeringen har presenterat ett förslag och parlamentet två. Eventuellt kommer vallagen att innehålla en spärr så att ett parti måste erhålla 5 % av mandaten för att komma in i parlamentet i vilket antalet platser planeras reduceras från nuvarande 88 till ca 65. Upprättandet av en valkommission är en annan viktig fråga.

Medierna måste utvecklas generellt men detta är särskilt viktigt inför valen. Få parlamentariker har erfarenhet av politiskt arbete. Parlamentarikerutbytet med Sveriges riksdag är mycket uppskattat. Parlamentet måste stärkas - bland annat för att kunna se till att oljeinkomsterna används förnuftigt eftersom det är parlamentet som godkänner hur dessa medel nyttjas. Ett MR-ombud har nyligen etablerats och skall ta emot klagomål mot myndigheter och statliga institutioner.

Missnöje med Mari Alkatiri

Fretilin håller nu sin första nationella kongress på fem år i ett läge då det råder visst missnöje inom partiet med premiärminister Mari Alkatiris dominerande ställning. Många bedömare menar att premiärministern utvecklat en maktarrogans och att det finns signaler om att han skor sig själv och sin familj ekonomiskt. Det finns även signaler om att Fretilins yngre generation nu utmanar Alkatiri. I mars var dock bedömningen att hans position ej var hotad.

Fretilin uppnådde goda resultat i lokalvalen 2005 men i nästa års val är en ny faktor som kommer påverka utgången hur unga förstagångsväljare röstar. Det finns tecken på ett hårdnande politiskt klimat, bland annat i form av Alkatiris maktarrogans. Landets nya strafflag - den nuvarande är kvar från den indonesiska ockupationen - debatterades icke i parlamentet utan gick direkt från regeringen till presidenten. Ett kontroversiellt inslag är att göra förtal straffbart. Det Demokratiska partiet har stämt Alkatiri med anklagelser om att han skulle ha dragit personliga ekonomiska

fördelar från det oljeavtal som ingicks med Australien i januari (se Merdeka, nr 28).

Det förekommer också rapporter om trakasserier mot Fretilins motståndare - bland annat genom hot om avskedanden av tjänstemän om de ej stödjer partiet. Även rapporterna om korruption blir allt fler. En ny anti-korruptionslag är dock en stark prioritering för regeringen. Oljeintäkterna gör det särskilt viktigt att stävja korruption.

Svagt rättsväsende

Samhällsinstitutionerna är överlag svaga. Utbildning av domare och åklagare pågår. Dessutom studerar nu 70-80 studenter juridik på universitetet i Dili vid den nyligen etablerade juridiska fakulteten. De första inhemska domarna och åklagarna tillträder sina jobb i juni. Eftersom utländsk personal nu sköter rättsväsendet gör UNDP bedömningen att rättsväsendet skulle kollapsa om de utländska rådgivarna kallades hem i dag.

Nyligen har Human Rights Watch lagt fram rapporter om polisvåld i form av bl.a. våldtäkter och brutal behandling av fångar. Uppgifterna förnekades ej under besöket. Våldet är emellertid inte understött av myndigheterna utan förklaras bland annat av poliskårens bristande erfarenhet. Polisens övergrepp ligger på MR-ombudsmannens bord. Även om MR-brott alltså förekommer, har den allmänna situationen på detta område förbättrats. Det finns en MR-enhet under premiärministern och MR-lagar är på plats. Implementeringen utgör dock ett problem: bland annat finns det 300 fall av MR-brott begångna 1999 som Serious Crimes Panel inte hann ta itu med innan den avslutade sitt arbete i maj 2005. Ytterligare ett problem är att alla lagar är skrivna på portugisiska som de flesta människor inte förstår. Därför är det svårt att skapa transparens.

Försoning önskas

Sannings-, mottagnings- och försoningskommissionens (CAVR) rapport har ännu ej presenterats för allmänheten i Östtimor. Därför saknas en offentlig debatt om innehållet. Alla myndighetspersoner delegationen träffade förklarade att de vill se framåt. Östtimor måste försonas med Indonesien som i sin tur bör stärka sin demokrati. Uppfattningen är att frihetskampen var en strid mot en regim och ej en nation. Ländernas gemensamma sannings- och vänskapskommission har nyligen besökt Dili. Det allmänna intrycket är dock att den gör få framsteg. Relationerna är goda på högsta nivå trots viss turbulens till följd av CAVR-rapportens offentliggörande och dödsskjutningen vid gränsen i januari (se Merdeka, nr 28). 99 % av gränsdragningen är nu avslutad.

Utvinnningen av oljefältet Greater Sunrise skall påbörjas inom tio år. Östtimors regering vill att olje- och gasledningarna skall dras till Dili och inte till Darwin. Parlamentet bevakar den nuvarande oljefonden i vilken det nu finns 450 miljoner USA-dollar. De totala

oljeintäkterna under områdets totala livstid beräknas till ca 11 miljarder dollar.

Fattigt land

Delar av oppositionen vill att regeringen skall investera mer av oljepengarna nu snarare än att placera dem i oljefonden. Landet har dock en svag absorptionsförmåga: endast 60 % av statsbudgeten används nu på grund av svaga institutioner. I en UNDP-rapport talas det om ökande fattigdom efter 2002. Gratis skolgång har införts och ett förslag finns om att ge gratis skol-lunch. Den komplicerade språkfrågan påverkar skolundervisningen negativt. Ett problem är den starka makt-centraliseringen till Dili - en decentralisering är önskvärd men lokal kapacitet saknas. Enligt Världsbanken är regelverket för entreprenörsverksamhet och investeringar dåligt. Jemina nämnde att telekommunikationerna är svagt utvecklade: det är fyra gånger dyrare att ringa än i Indonesien.

En av de största utrikespolitiska frågorna är medlemskap i Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). Det är både dyrt och tidskrävande att vara medlem samtidigt som uppfattningen finns att ett medlemskap skulle ge landet ekonomiska och säkerhets-politiska fördelar.

Frågor

Genom att besöket dominerades av möten, vilka alla var förlagda till Dili, såg Jemina inte mycket av landet. Hennes intryck är att stora framsteg har gjorts samtidigt som den fortsatta utvecklingen kan komma att bromsas något, dels på grund av avsaknaden av en "entreprenörs-anda" i landet (som en följd av långvarig kolonisering), dels på grund av att många givare nu drar ned på sitt stöd till landet. I uppbyggnaden av rättsväsendet har givarna insett att det är bättre att höja kapaciteten på plats i landet än att timoreserna skall resa till andra länder för att utbildas av experter - således sker all utbildning av personal till rättsväsendet nu på plats i Östtimor. Det har diskuterats huruvida det är lämpligt att applicera ett komplicerat rättssystem i landet så tidigt - kapaciteten på området måste ju byggas upp från grunden. Det går en skiljelinje i politiken mellan dem som vistades inom respektive utanför Östtimor under ockupationsåren. Redan nu är valen 2007 en stor fråga i Östtimor.

Sammanfattningsvis gav Jeminas skildring av besöket en god bild av det komplicerade läget i landet.

Gabriel Jonsson

Västpapua - en nedtystad konflikt

Hjalmarson & Högberg Bokförlag och Föreningen ett Fritt Papua anordnade den 19 april i Stockholm seminariet "Västpapua - en nedtystad konflikt". Seminariet hölls med anledning av Thomas Peterssons bok *Dödlig tystnad - en bok om FN:s svek* som kom ut i september (se Merdeka, nr 26-27). Förutom författaren (längst till höger) medverkade riksdagsledamot Luciano Astudillo (s; andra från höger) och SwedWatches kanslichef Örjan Bartholdsson (längst till vänster) medan undertecknad (tredje från höger) var diskussionsledare.

Thomas Peterssons presentation

Thomas har sedan länge varit fascinerad av Nya Guinea och blev under ett besök i Papua Nya Guinea mer intresserad av konflikten i Västpapua. *Dödlig tystnad -*

en bok om FN:s svek är en fördjupning av den tidigare utgivna boken *Brännpunkt Nya Guinea: från stenålder till Boforskanoner*.

Västpapua förblev holländskt även efter att Indonesien hade blivit självständigt. Detta skapade en dragkamp om området mellan Indonesien och Nederländerna. Under FN-regi förhandlades New York-överenskommelsen fram mellan länderna 1962. Överenskommelsen innebar att Västpapua stod under FN-styre fram tills Indonesien tog över i maj 1963. Det gjorde man på villkor att en folkomröstning skulle hållas inom sex år. Hårt förtryck präglade det indonesiska styret innan en regisserad folkomröstning hölls 1969. I den röstade 1.026 av indoneserna utvalda papuaner enhälligt för en integration med Indonesien. Förtrycket har varit hårt även efter folkomröstningen, medan omvärlden hade föga insyn i området fram till president Suhartos fall 1998.

Det amerikanska gruvbolaget Freeport står i fokus för uppmärksamheten kring Västpapuafrågan. Redan 1967 ingicks ett kontrakt med Indonesiens regering om guld- och kopparutvinning i området. Exploateringen började under 1970-talet. Mordet på två amerikanska lärare vid Freeportgruvan 2002 gav Västpapua stor uppmärksamhet i USA.

Luciano Astudillos inlägg

Lucianos intresse för Västpapua väcktes av att han i

tidiga år hade en granne från området. Han kallade Västpapuakonflikten för "en restprodukt av kalla kriget" - området kom i kläm i stormaktsspelet. Den av FN godkända folkomröstningen bröt mot demokratins principer och borde ifrågasättas av världssamfundet. I en tid då kriget mot terrorismen blivit ett dominerande tema i världspolitiken har Indonesien kunnat fortsätta begå övergrepp i Västpapua.

Den globala utvecklingen gör att Västpapua kommer i skymundan: västvärlden kan ej engagera sig i mer än en-två konflikter samtidigt. Luciano har i riksdagen motionerat om Västpapua, vilket dock väckt föga intresse. Regeringens uppfattning är att 1969 års folkomröstning skall respekteras och att Indonesiens autonomiförslag för området skall godkännas.

Örjan Bartholdssons inlägg

SwedWatch bevakar svenska företags agerande utomlands, bland annat på grundval av FN:s etiska riktlinjer. SwedWatch, i vilken flera organisationer ingår, har tidigare studerat bland annat Sandvik och Atlas Copco i Ghana samt Sandvik i Burma. Man undersöker vilka problem som finns hos företagen och upprättar sedan en dialog med dem och med myndigheter. Protester mot verksamheten i Burma ledde till att Sandvik drog sig ur landet.

Freeport har gjort stora vinster i Västpapua alltsedan 1967. Trettio år senare var Sandvik en viktig leverantör av utrustning till Freeport. 2002 ingicks ett nytt avtal. Sandvik har nu 250 anställda i Freeport. Örjan menar att det största problemet med Freeport är att företaget betalar pengar till den indonesiska militären: 50 miljoner kronor betalades ut 2001 och 2002. Följden är förstas att militärens makt förstärks. Dumpning av avfall som drabbar lokalbefolkning är ett annat problem. Ytterligare ett är att vinsterna företaget gör ej kommer lokalbefolkningen till godo.

Diskussion

Ekonomiska intressen spelar ofta en viktig roll i konflikter. Därför är företag ofta känsliga för den allmänna opinionen. Företag kan således spela både en positiv och en negativ roll i konfliktområden beroende på hur de agerar. Sveriges riksdag har fastställt att vårt land skall föra en politik i vilken fattigdoms- och rättighetsperspektivet lyfts fram.

Företag bär det största ansvaret för utvecklingen i Västpauafrågan. Därför måste det sättas upp bindande regler för deras verksamhet. Etiskt agerande har nyligen blivit en allt större fråga: en rapport av SwedWatch om dåliga arbetsförhållanden i leksaksfabriker som framlades före julhandeln ledde till att företagen förbättrade sitt agerande.

Även om det finns flyktingar från Västpapua i Sverige, har frågan väckt ringa uppmärksamhet här. Sverige följde omvärldens politik i frågan under 1960-talet. Inga protester riktades år 2002 mot att lokalbefolkningen ej deltog i utformningen av det självstyre som då infördes, men som inte alls har genomförts. Indonesiens regering har delat in Västpapua i två provinser för att splittra motståndet. Motståndsrörelsen Free Papua Movement, känd som OPM, har en politisk respektive en militär gren och finns både inom och utanför Västpapua. Av etniska och geografiska orsaker är det svårt att ena motståndet. Även EU, inklusive Nederländerna, har agerat svagt i Västpauafrågan medan däremot vissa amerikanska senatorer har engagerat sig aktivt. Sedan fyra-fem år tillbaka pågår en frivilligkampanj för att FN skall se över sin roll i frågan under 1960-talet.

I januari tog Australien emot båtflyktingar från Västpapua, vilka har erhållit asyl. Premiärminister John Howard vill ej be Indonesien om ursäkt för mottagandet och Australien litar inte på att de skulle bli säkert mottagna vid ett återsändande. På grund av denna händelse har Indonesien hemkallat sin ambassadör från Australien.

Gabriel Jonsson

Merdeka & ÖsttimorInformation ges gemensamt ut av Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén. Du kan prenumerera på kommande fyra nummer genom att sätta in prenumerationsavgiften 125 kronor på plusgirokonto 1 81 92-5 och ange *Prenumeration*, namn och adress på talongen.

Tidskriften skickas till föreningarnas medlemmar, prenumeranter, bidragsgivare samt media och beslutsfattare. Därför behöver de två föreningarna allt stöd de kan få till utgivningen. Ekonomiskt stöd kan Du ge genom att skicka ett bidrag till plusgirokonto 1 81 92-5 och ange *Merdeka* på talongen eller genom att sätta in en annons.

Acehseminarium

Indonesiens ambassad anordnade den 5 april i Stockholm det välbesökta seminariet "New Future for Aceh and Nias: Progress on Reconstruction and Rehabilitation". Seminariet inleddes med en välkomstdans från Sumatra.

Inledningstal

Ben Perkasa Drajat, chargé d'affaires vid Indonesiens ambassad, sade i sitt inledningstal att tsunamikatastrofen är en av de värsta naturkatastroferna i världshistorien. Över 100.000 människor dog i Aceh. Samtidigt blev katastrofen början till en lösning av konflikten i området mellan den indonesiska regeringen och Rörelsen för ett fritt Aceh (GAM). Han förklarade att återuppbyggnadsarbetet har kännetecknats av öppenhet och att Indonesien är ett demokratiskt land med ett transparent samhällssystem. Ett tack framfördes till svenska organisationer som har bidragit till återuppbyggnadsarbetet vilket går framåt.

Marie Sjölander från UD uttryckte därefter hopp om att återuppbyggnaden av Aceh skall bli början till något nytt. Återuppbyggnaden är nu i sin inledningsfas och kommer att ta flera år. Hon betonade att tsunamikatastrofens omfattning är svår att förstå. Även om "bara" omkring 500 svenskar dog, kallade hon tsunamin för ett "nationellt trauma". Omvärldens respons på katastrofen var god och humanitär hjälp kom snabbt in. Sverige gav tidigt hjälp och har senare deltagit i återuppbyggnadsarbetet. Dessutom ingår Sverige i Världsbankens donationsfond. Enligt Marie har tsunamin medvetandegjort behovet av regionalt samarbete i det av naturkatastrofer drabbade Sydostasien.

Marie förklarade att ett positivt resultat av tsunamin är försoningsprocessen mellan Indonesiens regering och GAM, vilken ledde fram till fredsavtalet den 15 augusti. Tillsammans med återuppbyggnadsarbetet möjliggör det en återgång till normalt liv i Aceh. Tsunamin har skapat bättre kontakter mellan Sverige och Indonesien. Det samma gäller mellan EU och Indonesien: Aceh Monitoring Mission är det första samarbetet mellan EU och ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) för fred. Aceh är ett exempel på att vad Marie uttryckte med orden "den värsta av katastrofer kan leda till något gott" stämmer. En film som belyste tsunamins följdverkningar visades sedan men på grund av tekniska problem kunde tyvärr inte hela filmen visas. Tyvärr fortsatte de tekniska problemen även under de följande två powerpoint-presentationerna.

Presentationer

Widjajanto

Widjajanto från Aceh and Nias Reconstruction and Rehabilitation Agency (BRR) gav som ett av flera

exempel på tsunamins effekter att 800 km av kusten var förstörd mellan en och sex kilometer från havet. Hjälpinsatsen efter tsunamin, i vilken 133 nationer deltog, är den största icke-militära operationen i världen efter 1945. BRR upprättades med nationellt och internationellt stöd som ett verkställande organ för återuppbyggnaden efter att tsunamin hade drabbat Aceh den 26 december 2004. Först byggdes hus upp, men på lång sikt - arbetet planeras pågå till 2009 - är det viktigast att bygga upp infrastrukturen.

För återuppbyggnadsarbetet samlades uppgifter in på lokal nivå. Däremot var insatserna för att återuppbygga infrastrukturen ledda av centralregeringen i Jakarta. BRR införde en etikkod och en anti-korruptionsstrategi i implementeringen. De hundratals NGO:s som finns på plats är geografiskt ojämnt fördelade. Det har kommit in för mycket pengar till hälsovård men för lite till transporter. Få vägar är återställda. Återuppbyggnaden av ön Nias (710.000 invånare) har gått långsammare, eftersom det bara finns en flygplats och en liten hamn där. Widjajanto uttryckte sin tacksamhet för det svenska stödet till återuppbyggnaden och fredsprocessen.

BRR vill att lokala entreprenörer skall involveras i byggprojekten i Aceh. Ett system för materialleveranser med depåer i flera städer håller på att byggas upp. Ett mål är att bygga upp lokala BRR-kontor. Aceh-Nias Trust Fund är ett alternativ till övriga donatorer för återuppbyggnaden (för mer upplysningar se <http://www.e-aceh-nias.org/>).

Johan Brisman

Johan Brisman från Sida arbetade med att koordinera biståndet till Aceh och Nias efter tsunamin. En uppgift var att få en uppfattning av fördelningen i syfte att lägga fram ett förslag för svenskt bistånd till regeringen under januari. Sida hade då ingen tidigare erfarenhet av att ge bistånd till Aceh.

Finansiellt stöd var viktigt men Johan betonade att Sidas uppfattning var att återuppbyggnaden måste karakteriseras av "reconstruction plus". Uttrycket syftar på att ett nytt samhälle måste byggas upp där människor får egna försörjningsmöjligheter. Regeringen gav tidigt klartecken för svenskt bistånd och 150 av de 440 miljoner som betalades ut gick till Aceh och Nias. Biståndsarbetet bedrevs genom multilaterala organ för att underlätta koordineringen och för att lära av andras erfarenheter. Indonesiens regering lade fram en "Blueprint for Aceh and Nias" och Världsbanken etablerade en "Multi-donor Trust Fund" som var länkad till regeringsplanen. En internationell kommitté bildades för att organisera samarbetet i vilken Sida deltar med en medlem.

Återuppbyggnadsarbetet gick därefter framåt tack vare dessa organisatoriska insatser och fredsprocessen, men lokalbefolkningens uppfattning i Aceh och Nias var att det gick för sakta. Johan betonade dock att det

måste få ta tid på grund av arbetets oerhörda omfattning. Mycket hade kunnat göras tydligare på ett tidigare stadium - bland annat var människor skulle bo. BRR:s roll att både sätta upp agendan och vara implementeringsorgan var enligt Johan ett problem: återuppbyggnaden måste ske på ett riktigt sätt. Sida stöder nu projekt i området för att bland annat återanvända avfall efter tsunamin och etablera ett system för markägande.

Återuppbyggnaden är nu i en inledningsfas och det gäller att arbeta med ett långsiktigt perspektiv.

Kenneth Ögren

Kenneth Ögren ledde under perioden september 2005-mars 2006 Sveriges delegation i Aceh Monitoring Mission (AMM). AMM är en civil mission med kontor i hela Aceh. Den första uppgiften att avvärja GAM och avlägsna den indonesiska militären och polisen från området gick smärtfritt och var avslutad i slutet av 2005. Att reintegrera GAM-soldater i samhället är dock svårare. Fredsprocessen förlöper väl och få rapporter om brott mot fredsavtalet har kommit in.

Nu gäller det att skapa en lag för att styra Aceh. Avsikten är att val till en lokal församling skall hållas. Denna församling skall ta över AMM:s uppgift att hålla ordning i Aceh. AMM har bidragit till att lugn och ro har skapats i Aceh. Man har också ägnat mycket arbete åt att analysera fredsavtalet för att reda ut vad som verkligen är överenskommet.

Thomas Söderman

Thomas Söderman från svenska Röda Korset sade först att tsunamin skapade förödelse inom loppet av bara tre timmar. 12 nationer drabbades och medborgare från 104 nationer dog, vilket kraftigt bidrog till omvärldens stora engagemang efteråt. Egna insatser föregick dock de utländska bidragen. Först hjälpte Röda Korset till med att få vattenförsörjning och hälsovård att fungera, men nu är återuppbyggnad och försörjningsmöjligheter viktigare uppgifter. Den förstörda infrastrukturen hämmar återuppbyggnadsarbetet. Det är viktigt för människor att kunna flytta från tält till permanenta hus. Återuppbyggnaden går framåt och arbetet med Indonesiens Röda Kors fungerar bra. Marie Sjölander sade sedan, för att runda av diskussionen, att UD och Sida har haft ett mycket bra samarbete efter tsunamin och att stödet till fredsprocessen varit framgångsrikt.

Frågor

Återuppbyggnadsarbetet har fungerat bättre i Aceh än i Sri Lanka. Förklaringarna är god organisation, stort stöd och fredsprocessen. Men utmaningarna är enorma, varför det är fråga om en långsiktig process. Allt internationellt stöd har inte gått genom Världsbanken, för vilken EU varit huvudfinansär, utan länder som Australien och Japan har agerat på egen hand. Att 200-300 NGO:s verkat på egen hand har skapat koordinationsproblem.

Fredsavtalet från den 15 augusti är ännu ej ratificerat av det indonesiska parlamentet. Tiden för att implementera det har inte bara varit kort utan det har gällt att inkludera många frågor i arbetet: den nya lokallagen innehåller 211 artiklar. Lagarbetet är komplicerat i och med att det påverkar hela samhället. Uppfattningar bland Acechs befolkning samlas in - meningen är att lagen skall spegla deras önskemål. Ett förslag till ny lag framlades i februari i parlamentet. GAM som deltar i processen menar att det är godtagbart att ge tid åt detta arbete.

Medan intäkterna från Acechs naturtillgångar under lång tid mestadels kommit Jakarta till gagn, skall nu den lokala ekonomin utvecklas, bland annat genom att omfördela intäkterna och att uppmuntra lokal företagsverksamhet. Avsikten är att medan BRR leder återuppbyggnaden skall lokal kapacitet byggas upp. Indonesien erhåller nu stöd från västvärlden, inklusive Sida, för att bygga upp ett varningssystem för nya tsumani med centrum i Banda Aceh. Inget kunde emellertid ha förhindrat tsunamikatastrofen 2004.

Avslutning

Ben Perkasa Drajat från Indonesiens ambassad avslutade sedan seminariet med att lyfta fram att återuppbyggnaden av Aceh och Nias är ett stort och komplicerat problem, att det internationella stödet är starkt, att arbetet är transparent utan korruption och att läget är under kontroll i Aceh. Sedan följde sång - bland annat Evert Taubes "Under en arm" till minne av tsunami-offren - och indonesisk mat serverades. Sammanfattningsvis gav seminariet en god bild av läget i Aceh och Nias men de tekniska problemen borde ha kunnat undvikas.

Gabriel Jonsson

Medlemskap i Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén är ett sätt att stödja människorna i Papua och Östtimor. Föreningarna arbetar för att sprida information om Papua och Östtimor och för att Sveriges stöd till Papua och Östtimor ska öka. Några artiklar i det här numret av Merdeka & ÖsttimorInformation redovisar en del av arbetet.

Sätt in Din medlemsavgift i Föreningen ett Fritt Papua, 150 kronor, på plusgirokonto 419 12 84-1 och i Östtimorkommittén, 200 kronor, på plusgirokonto 181 92-5 och ange *Medlemskap*, namn och adress på talongen.

Luís Cardoso, "Överste Santiagos slutliga död"

Att läsa skönliteratur kan vara ett sätt att närma sig ett främmande lands kultur. Lyckligtvis har bokförlaget Tranan gett ut en trilogi av den timoresiske författaren Luís Cardoso de Norona och jag har läst den sista i serien, som skrevs 2003 som *A última morte do coronel Santiago* och som översatts i år av Irene Anderberg.

Den första delen, *Krönika om en överfart, (Crónica de uma travessa)*, utkom 1997 medan den andra, *Uggleögon, vildkattsögon, (Olhos de coruja, olhos de gato bravo)* utkom 2001.

Luís Cardoso föddes 1958 i Cailaco, Timor Leste. Pappan talade mambai, mamman talade lacló och hemma talade man tétum. 1979, alltså fyra år efter fascismens fall, for han till Portugal och studerade till skogsingenjör. Var han bor nu vet jag inte, men jag antar att han bor huvudsakligen i Portugal, men ofta reser till Timor Leste samt till andra portugisisktalande länder, eftersom han har blivit en välkänd författare.

Den första boken i trilogin handlade om hur i ett litet land olika etniska grupper kunde leva i harmoni. Den tredje handlar om spänningarna som utvandrarerna möter, först när han åker ut och sedan när han kommer tillbaka, samt om de "koloniala" spänningarna: är tjänstemannen i Timor Leste en riktig portugis, är Portugal fortfarande som kolonialtjänstemannen minns det? Översättaren Irene Anderberg har, i likhet med undertecknad, i många år bott i Kap Verde och är således välbekant med

dessa spänningar.

Berättarens återkomst kompliceras av att hans pappa, översten Santiago, hade varit en mycket känd figur i Timor Leste. I Europa får han skapa sin egen identitet, i Timor Leste är han framförallt överstens son. Bara när översten är "slutligen död" får han en självständig identitet. För att göra situationen ännu mer komplicerad, blir han i Portugal förälskad i en annan timoresisk utvandrare. "Skicka mig en vit ros från min hemby!"

Genialt inleds boken med att berättaren föfts "på en liten ö, efter att japanerna och australierna hade slutat kriga där och lämnat efter sig en massa järnskrot". Timor Leste blev indraget i världskriget, utan att veta varför. Ett land blir känt när det är en del av en katastrof och sjunker sedan tillbaka i den internationella glömskan.

Vissa delar av boken är skrivna med kapitel som inte uppdelas i stycken, men som avbryts mitt i en mening av mantra-liknande fraser: "Man vet aldrig, Pedro Santiago". Syftet med det här blev jag inte klok på – José Saramago gör det också – men bortsett från det här tyckte jag om att läsa den och tror att även ni skulle göra det. Den finns på Solidaritetshusets Världsbibliotek.

Boken recenserades i Dagens Nyheter den 29 maj.

Jonathan Howard, 06-04-29

Riksdagsbesök i Indonesien och Östtimor

Riksdagsledamot Kenneth Lantz (kd) reste i januari med riksdagens kulturutskott till Indonesien och Östtimor. Det var det första riksdagsutskottet som rest till Östtimor. Delegationen blev väl mottagen i Dili och fick poliseskort på vägen till mötet med president Xanana Gusmão. Kenneth fick ett gott intryck av Xanana som uttryckte sin tacksamhet över Sveriges stöd till Östtimor: besöket togs emot som ett stort erkännande av landet.

Utländskt stöd behövs

En fråga som diskuterades var hur förtroendet för regeringen skall byggas upp. Eftersom analfabetismen är hög och inte alla har tillgång till radio och TV spelar kyrkor och frivilligorganisationer en viktig roll som kommunikationscentra. Xanana underströk att Östtimor särskilt nu behöver utländskt stöd. Att 80 % av infrastrukturen förstördes efter 1999 års folkomröstning gör uppbyggnadsarbetet svårt. Ett annat problem är att 50 % av befolkningen är under 20 år - detta ställer ju krav på

både utbildning och arbetstillfällen.

Det finns en insikt om att utbildning är viktigt i Östtimor, där det finns ett nationellt och 17 privata universitet. Studenter som studerar i Indonesien, Europa och USA återvänder till Östtimor, eftersom de vill arbeta för landets utveckling.

Demokrati är viktigt

Demokratifrågor anses vara viktiga. Det finns 17 politiska partier, vilket Xanana anser vara för många. 12 partier är representerade bland parlamentets 88 ledamöter. Arbetet i parlamentet präglas av att partierna söker uppnå konsensus. Det finns sju permanenta utskott med ansvar för bland annat kulturfrågor, mänskliga rättigheter och ekonomisk politik. Den allra viktigaste uppgiften nu är att skapa en lagtext.

Delegationen betonade behovet av en oberoende press för att demokratin skall fungera. Kvinnorepresentation diskuterades. Östtimoreserna tog till sig

synpunkterna även på detta område. Korruption togs också upp. Kenneth framhöll att en granskande makt behövs i form av ett konstitutionsutskott. En annan fråga som restes var familjeplanering: landets höga befolkningstillväxt - kvinnorna föder i genomsnitt åtta barn - kan skapa problem på sikt. Intrycken från ett skolbesök var goda - det var god ordning. Ett problem är emellertid att många barn hade långt till skolan. Därför finns det planer på att inleda frukostservering i skolorna. Intrycket av fattigdom var påtagligt. Kenneth menar dock att det finns hopp och att Östtimor kan bli ett framgångsrikt land.

Frågor

Besöket i Indonesien och Östtimor kom till på Kulturutskottets initiativ. Det framhölls att det är betydelsefullt att Östtimor inte glöms bort i Sverige, där medierna i hög grad styr den politiska debatten. Kenneth menar att riksdagsledamöters skildringar av sina erfarenheter från Östtimor i riksdagsdebatter kan motverka detta förhållande. Sveriges stöd till Östtimor går huvudsakligen via FN.

Gabriel Jonsson

FN-mandatet i Östtimor förlängt

FN-mandatet i Östtimor förlängdes den 12 maj för ytterligare en månad från och med den 20 maj av ett enhälligt säkerhetsråd. Avsikten med denna tillfälliga förlängning är att reda ut hur FN skall kunna skapa stabilitet i landet. Säkerhetsrådet uttryckte sin djupa oro över våldet den 28-29 april och anmodade generalsekreterare Kofi Annan att till den 6 juni inkomma med en rapport om läget och om FN:s roll efter det att UNOTIL upphör. Man uppmanade Östtimors regering att med stöd av

UNOTIL undersöka orsakerna till våldet för att förhindra en upprepning.

Den nyvalda ordföranden för säkerhetsrådet, danskan Ellen Margrethe Løj sade den 1 juni att säkerhetsrådet antagligen kommer att diskutera läget i Östtimor i en offentlig session i veckan som börjar den 5 juni.

Gabriel Jonsson

Eurico Guterres fängslad

Den beryktade milisledaren Eurico Guterres dömdes i mars i år av Indonesiens högsta domstol till tio års fängelse för sin roll under våldsvågen i Östtimor 1999. Han hade redan 2002 dömts till tio års fängelse i samband med att rättegångar hölls mot 18 personer som var åtalade för människorättsbrott i Östtimor. Domen överklagades men fastställdes år 2004 till fem år av en appellationsdomstol. Det är oklart varför högsta domstolen i mars återtog sitt ursprungliga beslut.

Syndabock

Eurico, som är från Östtimor, var på fri fot i Västtimor fram till den 4 maj då han började avtjäna sin dom i

Jakarta. Den sena domen betraktas av många som ett symptom på Indonesiens fortsatta ovilja att bestraffa någon av de skyldiga för brott mot de mänskliga rättigheterna i Östtimor. Eurico menade att han hade blivit orättvist behandlad - han blev själv syndabock medan ytterst ansvariga militär- och polisbefäl gick fria. Han var dock ändå beredd att med glädje avtjäna sitt straff, eftersom han skulle fortsätta att kämpa för Indonesien. Bara några dagar efter att han hade fängslats meddelades det emellertid att hans advokater skulle söka hjälp från Nationella Mandatpartiet, som Eurico leder i Västtimor, för att reducera straffet.

Gabriel Jonsson

Östtimor—riksdagsinterpellation

Kenneth Lantz (kd) frågade i en riksdagsinterpellation den 6 april tillförordnade utrikesminister Carin Jämtin om vilka åtgärder Sverige ämnar vidtaga för att FN-mandatet i Östtimor skall förlängas. En annan fråga var vilka åtgärder som Sverige skall vidtaga för att medverka till att valobservatörer sänds till nästa parlamentsval (2007). Tillträdande utrikesminister Jan Eliasson refererade i debatten den 19 april (han tillträdde den 24 april) till att framsteg har gjorts i nationsuppbyggnaden

samtidigt som utländskt stöd krävs i processen. Omkring hälften av Sveriges stöd till Östtimor går till utbildning. Detta är viktigt i och med att de unga utgör en majoritet av befolkningen. Han sade vidare att Sverige ser positivt på en förlängning av FN-mandatet samt kommer att medverka till att valobservatörer sänds till Östtimor vid valen 2007.

Gabriel Jonsson

Presstopp: Caritas Sverige har startat en insamling till behövande internflyktingar med pluggirokonto 90 04 90-4. Märk talongen "Hjälp Östtimor nu". Mer står på vår webbplats.

Suharto inför domstol?

För några år sedan var en indonesisk poet på besök i Stockholm. Han hade suttit fängslad i ett koncentrationsläger på ön Buru under många år. Jag frågade honom om man borde ställa Indonesiens ex-president Suharto inför rätta. Han svarade att Suharto har förnamnet Muhammad, precis som profeten. Dessutom har han den religiösa titeln ”al haji”. Jag kunde inte fråga honom vidare varför han hade en sådan uppfattning, vårt samtal blev avbrutet av frågor från andra personer och han hade bråttom. Hans svar väckte min nyfikenhet: var det en spekulering om vad han sade var rätt eller var det bara ett skämt? Kanske var det han sade sant, för om man närmare undersöker vad som händer i Indonesien i dag kan man se att landet håller på att bli en teokratisk stat.

Krav på rättegång

Jag frågade poeten, eftersom Suharto som armégeneral var den ledande figuren när militären övertog statsmakten genom en mycket blodig statskupp i Indonesien. Nästan en miljon människor mördades och hundratusentals satt fängslade under många år utan att rättegångar hade hållits för att bevisa deras brott mot landets lagar och förordningar.

En annan anledning till att jag frågade honom, som också hade varit politisk fånge, är att i bland annat Rwanda, Chile, ex-Jugoslavien, Argentina och Kambodja ställer man människor som varit aktivt inblandade i brott mot mänskligheten inför rätta.

Under den senaste tiden har krav rests från bland andra många ledande personligheter, allmänheten, akademiker, politiker samt organisationer i Indonesien på att åtala Suharto i domstol för brott mot mänskligheten och korruption under sin tid vid makten. Korruptionen lade landets ekonomi i ruiner. Man hade även en stor utlandsskuld.

Förmögenhet

Under sin tid vid makten samlade Suharto och hans familj enorma rikedomar. Hans fru är känd bland all-

Namn	Land	Period	Miljoner USD
Muhammad Suharto	Indonesien	1967-1998	15.000 - 35.000
Ferdinand Marcos	Filippinerna	1972-1986	5.000 - 10.000
Mobutu Sese-Sko	Zaire	1965-1997	5.000
Sani Abacha	Nigeria	1993-1998	2.000 - 5.000
Slobodan Milosovic	Serbien	1972-1986	1.000
Jean-Claude Duvalier	Haiti	1971-1986	300 - 500
Alberto Fujimori	Peru	1990-2000	600
Pavel Lazarenko	Ukraina	1996-1997	114 - 200
Amoldo Aleman	Nicaragua	1997-2002	100
Joseph Estrada	Filippinerna	1998-2000	78 - 80

mänheten som Madame Fyfy, vilket betyder ”Madam 50 %”. Det sägs att hon krävde 50 % av varje investering när någon ville investera i Indonesien.

Enligt tidningen Guardian Weekly, 1-7 April 2004 som presenteras i vidstående tabell ligger Suharto högst upp bland de mest kända korrumperade före detta statsmännen i världen.

Medel mot rättegång

För att undvika en rättegång har Suharto och hans försvarsadvokater tagit till olika medel. En tid efter hans avgång gjordes en underökning av åklagare. De begärde av advokatteamet att en utfrågning inte skulle hållas på indonesiska utan på javanesiska - ”Kromo Ingil”. Det är ett språk som används när man talar sinsemellan eller till personer av högre rang i det javanesiska feodalsamhället.

Det sägs att om undersökningen sker på indonesiska höjer det Suhartos blodtryck. Det är inte bra för hans hälsotillstånd – han kan till och med dö av en hjärtattack. Därför använde man en tolk för javanesiska, men resultatet av utfrågningen vet ingen: det var tyst om undersökningen under lång tid.

Dålig hälsa

Men under den senaste tiden i samband med att landet har haft en bränslekris, att priserna på dagliga konsumtionsvaror har stigit och att massarbetslöshet ha uppstått blir rösterna för att ställa Suharto inför rätta allt starkare. En del av rösterna säger att Suhartos och hans familjs tillgångar borde konfiskeras som statlig egendom för att på så sätt användas för att förbättra landets dåliga ekonomi samt att avbetala en del av utlandsskulderna, som enligt uppgift är ungefär 150 miljarder dollar.

De krav som nyligen ställts på en rättegång mot Suharto bemöts med liknande skäl som tidigare. Hans hälsotillstånd medger ej en rättegång och han skulle plötsligt kunna behöva läggas in på sjukhus. Han är på det statliga oljebolaget Pertamina's sjukhus i Jakarta. Det är inte tydligt vilken sjukdom han lider av vid 84 års ålder. Från en dag till en annan kommer olika besked: ibland sägs det att hans hälsotillstånd förbättras, ibland att det försämras.

Dokument hos presidenten

Samtidigt säger justitiedepartementet att man har sammanställt ett dokument som redan är hos presidenten. Han skall informera allmänheten om hur man juridiskt skulle kunna gå till väga angående anklagelserna för brott mot de mänskliga rättigheterna och korruption mot Suharto som kommer från allmänheten.

Det sägs att dokumentets innehåll sannolikt handlar om att befria Suharto från alla anklagelser om misskötsel av landet under hans ledning. Sådana röster har hörts från de muslimska akademikernas organisation

(ICMI). Även det muslimska prästerskapet (Majelis Ulama Indonesia) har vädjat till allmänheten om att förlåta Suharto.

Den 29 maj 2006 kom beskedet från huvudåklagaren, Abdul Rahman Saleh, att Suhartos vänstra hjärnhalva är skadad. Med ett sådant besked och allt

krångel från myndigheternas och regeringens sida undrar man om det verkligen finns möjligheter att ställa den förre detta indonesiske diktatorn inför rätta för hans brott mot mänskligheten.

Hendrik Amahorseja

Båtflyktingar från Västpapua i Australien

De 43 västpapuanska båtflyktingar som sökte asyl i Australien (se Merdeka, nr. 28) har beviljats uppehållstillstånd av Australiens immigrationsmyndigheter, med undantag för David Waingai. Han är fortfarande kvar i ett flyktingläger på Christmas Island i Indiska Oceanen medan de andra har förflyttats tillbaka till det australiska fastlandet.

Ej asylrätt

Enligt tidningen *The Age* (Melbourne) 06-05-25 sägs att han inte har beviljats uppehållstillstånd därför att hans mor är född i Japan, och att han har rätt att leva i Japan. Advokaten David Manne som representerar David Waingai tillbakavisar starkt myndigheternas påstående som grundlöst. Advokaten tillägger att det inte finns något bevis för att David Waingai är tillåten att komma in i Japan. "Han har ingen rätt att få japanskt medborgarskap, han har ingen rätt att åka dit och har inte giltigt pass heller", säger advokaten.

I sitt uttalande säger Immigration Departement att

Waingai, som son till en av dem som grundade Rörelsen för ett fritt Papua (OPM), har skäl att vara rädd för repressalier på grund av sin politiska uppfattning.

Utan att nämna Japan, säger immigrationsminister Amanda Vanstone att ett tredje land som undertecknat FN:s flyktingkonvention erbjudit honom rätten att återvända och att kan få leva där utan att behöva vara rädd för att sändas tillbaka till Västpapua.

David Waingais far studerade i Okayama, Japan 1965-1969 och doktorerade sedan i USA. Efter att ha kommit tillbaka från sina studier i utlandet blev han involverad i OPM. Han blev arresterad av indonesisk militär 1999, och dömdes till 20 års fängelse i Cipinang-fängelset i Jakarta. Efter en tid där dog han - man misstänkte att han hade avlidit efter matförgitning. Davids mor, Tekuro Waingai, blev anklagad för att ha gömt en melanesisk flagga. Hon arresterades därför och dömdes till 8 års fängelse.

Hendrik Amahorseja

Pramoedya Ananta Toer död

Söndagen den 30 april kom beskedet att Indonesiens främste författare, Pramodya Ananta Toer, hade avlidit. Pramodya föddes den 6 februari 1925 i Blora, en liten stad i centrala Java. Han var äldste sonen i familjen. Hans far var lärare och hans mor sysslade med ris-handel.

Från hans korta berättelser i form av "Cerita Dari Blora" får man veta att hans namn egentligen var "Pramodya Ananta Mastroer". Enligt honom lät familjenamnet Mastroer aristokratiskt, vilket han inte tyckte om. Därför ändrade han sitt familjenamn till Toer. Efter att ha gått ut grundskolan gick han vidare till att bli radiotelegraf i Surabaya.

Japansk ockupation

1942 erövrade Japan Nederländska Ostindien. Pramodya började arbeta som maskinskrivare på en japansk tidning i Jakarta. Den japanska ockupationens brutalitet och tidens matransoneringar orsakade missnöje bland befolkningen. Många opponerade sig mot ockupationen, och även Pramodya var med i den nationella frihetsrörelsen.

Befrielsekamp

Den 17 augusti 1945, efter att nyheter om de allierades seger och Japans ovillkorliga kapitulation hade nått världen, proklamerade Sukarno det före detta Neder-

ländska Ostindien som en självständig stat med namnet Republik Indonesia.

Andra världskriget var slut, men den nyproklamerade självständiga staten var tvungen att kämpa mot nya landsatta brittiska och holländska trupper som skulle återupprätta kolonialväldet. Pramoedya anslöt sig till para-militära grupper i Krawang i västra Java. Under tiden skrev han korta berättelser samt propagandamaterial för befrielsekampen. Han blev arresterad och satt i Bukit Duri-fängelset från 1947 till 1949. Under tiden i fängelset skrev han sin första roman "The Fugitive" (engelsk översättning).

Erkänd efter självständigheten

Under de första åren efter landets självständighet skrev han några fiction-beättelser baserade på det nyligen självständiga landets problem samt några semi-auto-biografer med krigsminnen.

Pramoedya blev erkänd såväl som författare och social kritiker. Han gick med i vänsterns författarorganisation "Lekra" som brukade skriva för olika dagstidningar och litterära tidningar. Hans skrivelser blev mer och mer politiska, som i berättelsen "Korupsi" (korruption), en berättelse om en tjänsteman som hamnade i en korruptionsfälla. Den här berättelsen skapade friktioner mellan honom och den dåvarande regeringen under president Sukarno. Särskilt kontroversiellt var det när han publicerade en serie brev adresserade till en fiktiv kinesisk korrespondent som diskuterade kinesernas historia i Indonesien. Historien kallas "Hokkiau di Indonesia" ("Utlandskinesernas historia i Indonesien"). Han var ständigt kritisk mot orättvisorna i landet. Enligt honom fokuserade den indonesiska regeringen för mycket på javaneserna på bekostnad av andra folk och regioner i Indonesien. Hans kritik ledde till att han blev fängslad i nio månader.

Fånge under Suhartos regim

Den 30 september 1965 övertog militären under ledning av general Suharto statsmakten från president Sukarno. Massarresteringar och massmord ägde rum i landet. Hundratusentals människor miste sina liv. Den 13 oktober kom militären till Pramoedyas hus och beslogtog allt vad han och familjen ägde, inklusive deras hus. En soldat slog honom med gevär på hans huvud. Slaget skadade hans hörsel. Skadan tog Pramoedya med sig till graven.

Först sattes han i fängelse och sedan blev han transporterad tillsammans med tiotusentals andra till koncentrationsläger på ön Buru. I koncentrationslägret satt han och andra fångar i 14 år utan minsta möjlighet att skriva. Fångarna var förbjudna att ha papper och penna. 1979 blev han och de andra fångarna frisläppta. Trots friheten var hans böcker förbjudna i Indonesien under många år framöver.

Pramoedyas litterära verk är översatta till minst 38 språk. Några av hans böcker på svenska är "Människornas Jord" (2003) och "Barn av alla folk" (2005) som är översatta av Roy Isaksson, på Leopard förlag.

Utmärkelser

- 1988 PEN Freedom-to-Write Award
- 1989 The Fund for Free Expression Award, New York, USA
- 1992 International P.E.N English Center Award, Storbritannien
- 1992 Stichting Wertheim Award, Nederländerna
- 1995 Ramon Magsaysay Award for Journalism, Literature, and Creative Communication Arts
- 1999 Doctor Honoris Causa, University of Michigan
- 1999 Chancellor's Distinguished Honor Award, University of California, Berkeley
- 2000 Chavelier de l'Ordere des Arts et des Lettres, Frankrike
- 2000 11th Fukuoka Asian Culture Prize
- 2004 Norwegian Authors' Union award for the contribution to world literature and his continuous struggle for the right to freedom of expression
- 2005 Global Intellectuals Poll by the Prospect

Nobelpriskandidat

Pramoedya Ananta Toer var några gånger Nobelpriskandidat. I en intervju som publicerades i tidningen *The Progressive* i oktober 1999, frågade Mathew Rothschild: "Du är ofta nämnd som en författare som förmodligen får Nobelpriset i litteratur. Är det viktigt för dig?" Pramoedya svarade: "Varje pris är för mig viktigt, eftersom det innebär ett slag mot militarismen och fascismen i Indonesien".

Hendrik Amahorseya

På Östtimorkommitténs webbplats finns den här tidskriften och en mängd annat material om Östtimor, bland annat länkar till andra webbplatser med Östtimormaterial. Vi lägger också fortlöpande upp nyhetsnotiser om Östtimor, och i viss utsträckning Aceh, på webbplatsen. Adressen till webbplatsen är www.osttimorkommitten.se, klicka sedan på *Nytt på webbplatsen* för att se vad som tillkommit på webbplatsen eller *Nyheter* för nyhetsnotiserna.

Om Du vill ta del av de ebrev som Östtimorkommittén då och då skickar ut med information, ska Du skicka ett e-brev om det till info@osttimorkommitten.se, eller, om Du läser det här på Östtimorkommitténs webbplats, klicka på *Kontakta oss*.

B

Porto betalt

Avsändare:
Östtimorkommittén
c/o Pollak
Wiboms väg 12
171 60 SOLNA

Kom ihåg att anmäla adressändring.

Kortfakta

Västpapua

Belägenhet	Mellan breddgrad 2 i norr och 9 i söder. Längdgraderna är 130 i väster och 141 i öster.
Yta	421.981 km ² , jämför med Sveriges på 449.960 km ²
Högsta berg	Puncak Jaya 5.033 m ö h (evigt snötäckt)
Klimat	1.800 till 3.000 mm nederbörd/år, 19 till 28° C
Befolkning	2.366.000 (år 2003)
Etnicitet	Ungefär 250 stammar papuaner. Sedan Indonesien övertog administrationen har transmigranter (immigranter) flyttat in från Indonesien (särskilt öarna Java, Madura och Bali).
Språk	Officiellt språk är Bahasa Indonesia, befolkningen talar fler än 300 papuaniska dialekter
Religion	Kristendom, animism och islam
Styrelseskick	Indonesisk administration, Västpapua är numera uppdelat i två (tre) indonesiska provinser
Parlament	-
Huvudstad	Jayapura var Västpapas provins-huvudstad, när Västpapua var en enda provins, och har ungefär 250.000 invånare
President	-
Premiärminister	-
Valuta	Indonesiens rupiah
Näringsliv	Världens största guldgruva och den tredje största koppargruvan ägda av det amerikanska gruvbolaget Freeport McMoRan. Naturgas, trä och plywood exporteras, jordbruk.

Östtimor

Belägenhet	Östtimor är den östra halvan av ön Timor, den östligaste och största av de Små Sundaöarna (Bali, Lombok, Sumbawa, Flores med flera) norr om Australien. Östtimor omfattar också en mindre enklav i den västra, indonesiska delen av Timor.
Yta	14.870 km ² , jämför med Skånes på 11.027 km ²
Högsta berg	Tat Mai Lau 2.963 m ö h
Klimat	Tropiskt kustklimat med mycket regn
Befolkning	924.642 (år 2005), jämför med Skånes 1,15 miljoner
Etnicitet	Ett 30-tal grupper
Språk	Förvaltningsspråket är portugisiska, som bara talas av en mindre del av befolkningen, vars umgängesspråk är tetum. Bahasa indonesia talas också av de flesta. Det finns över 14 ursprungsspråk.
Religion	90 % katoliker, 5 % muslimer, 3 % protestanter
Styrelseskick	Republik med parlamentarism
Parlament	88 ledamöter, Fretilin är största parti
Huvudstad	Dili
President	Xanana Gusmão
Premiärminister	Mari Alkatiri
Valuta	Landets valuta är USA:s dollar
Näringsliv	Naturtillgångarna är olja och gas i Timorsjön söder om ön, guld, silver och mangan. De hittills viktigaste exportvarorna är däremot kaffe och kopra. Viktigaste handelspartner är Indonesien, Australien och USA.

Tommy Pollák